

†BORGKAPEL

Kapellet omtales første gang 1437.¹ 1.jan. bekræftede et antal mænd i *S. Johannes evangelistens kapel* på Kalundborg slot (*in capella lohannis euangeliste in castro Kalundburg*) indholdet af nogle ældre breve. En snes år senere, i 1455, forsøgte den norske ærkebiskop Henrik Kalteisen hos paven at udvirke aflad for dem, der besøgte kapellet på slottet.² Kapellet eksisterede i de følgende århundreder frem til borgens nedrivning 1660.³

Dets placering kendes fra en tegning af Kalundborgs højby med slottet før 1660 (sml. s. 3022, fig. 5). Den viser et prospekt af byen og derunder en grundplan (fig. 1), hvor kirken eller kapellet (5) er markeret i den indre borgs østfløj mellem kancelliet (4) og rustkammeret (6). Rummet har to vinduer i hver side og er som det eneste dækket af to fag hvælv. Men det er uvist, om tegningen fremstiller det middelalderlige kirkerum eller en nyindretning fra tiden efter reformationen. Det fremgår heller ikke, om den konsekvent viser stueetagen eller en sammenblanding af flere etager. Slotskapellet har formentlig omfattet både nedre og øvre stokværk.

INVENTAR

Inventaret kendes alene fra de inventarielister, der udarbejdedes hver gang en ny lensmand tiltrådte. Den ældste, bevarede er nedskrevet 1566.⁴

Alterklæder. 1566 omtales to alterklæder, det ene af rødt »setteni« (en slags silketøj) stukket med guld, det andet af sort fløjl, der begge kom fra Bosjø (Bosse) kloster. På altret lå til daglig et gammelt klæde, som nævnes igen 1580, men ikke senere. Derimod opgives de to førstnævnte klæder siden 1592 at være gamle.

Gyldent alter? Ifølge Christiern Pedersen³ (o. 1480-1554) tog Erik af Pommern, da han drog fra Kalundborg 1438, »Danmarks ypperste klenodie, som var 12 apostle støbt af nobel guld og kaldtes Dan, som danske mænd i tidligere tid holdt for deres afgud, før de blev kristne. Han tog også et banner, som kaldtes Dannebrog«. Det præciseres ikke, hvor i Kalundborg, de 12 gyldne apostle befandt sig, men formentlig har der enten været tale om slotskapellet eller Vor Frue kirke.⁶

En »skøn, forgyldt« *altertavle* omtales midt i 1700'erne i S. Olai kirke (s.d.) og siges da at stamme fra slotskirken.⁷

Altersølv. Fra 1566 til 1628 nævnes en forgyldt kalk og disk, hvis vægt skiftevis opgives at være 37 og 32 lod.

To *alterstager* til vokslys opregnes i alle inventarierne. 1634 sendtes de til skriver Gotfried Michelsen på Bremerholm.

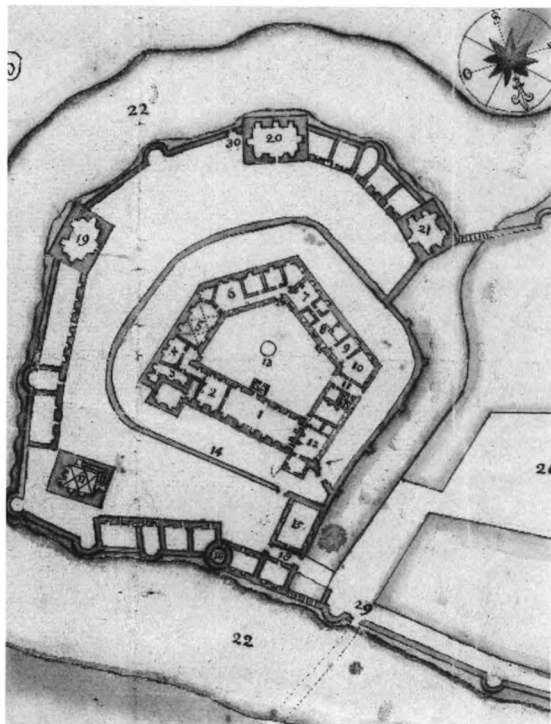

Fig. 1. Plan af slottet. Udsnit af plan over Kalundborg for 1660 (sml. s. 3022, fig. 5). - *Plan of the castle. Section of plan of Kalundborg before 1660 (cf p. 3022, fig. 5).*

To *messehagler*, den ene, der ligesom alterklæderne kom fra Bosjø kloster, var af rødt blomstret fløjel hvorpå kors (fra 1623 sort) påstukket med guld, den anden af leverfarvet blomstret fløjel, også med kors, der 1566 kaldes gammelt. I skrivelse af 17. aug. 1665 anmodedes Hans Chri-

stoffersen om at levere de to messehagler, der var ret gamle og »som let kunne henligge og slet fordærvs«, til fattige kirker i amtet, der havde brug for dem, eller sælge dem efter vurdering.⁸

Fra 1592 nævnes et *tårn*, som var ufærdigt, og en *klokke*.

Henvisninger. ¹ Repert. nr. 6855.

² ActaPont. III, 211 nr. 2034, identisk med Alexander Bugge, udg.: Erkebiskop Henrik Kalteisens Kopibog, Christiania 1899. s. 170.

³ RA. Lensrgsk. Kalundborg len. Kvittansiarumsbilag 1552-1658. Inventarfortegnelser 1566, 1580, 1592, 1620, 1623 og 1639.

⁴ RA. Rgsk. ældre end 1559. 1536. Inventarier på Krogen, Abrahamstrup, Kalundborg, det yngste 1628.

⁵ Danske Skrifter V, 488, udg. af C.J. Brandt og R.Th. Fenger 1856.

⁶ Deres udformning omtales ikke lige så lidt som placeringen i rummet eller hvilket rum. Af muligvis lignende forekomster kan nævnes nogle, forsvundne, »skønne forgyldte kobberbilleder over korset«, dvs. lektoriet i Lunds domkirke (jfr. Poul Nørlund: Gyldne Altre, 2. udg. Århus 1968, s. 7-8, jfr. Lauritz Weibull: Anteckningar till Skånes konsthistoria. En

inventarieförteckning från början af reformationstiden, i Historisk Tidskrift för Skåneland II, Lund, 1904-08, s. 98-99). Disse er omtalt i en fortegnelse, formentlig fra 1500'ernes første halvdel over forgyldte kobbersager i landets kirker, særlig i Skåne og Halland, Sjælland og Fyn. Endvidere kan peges på et relief fra Assenseggen, nu i Nationalmuseet, antagelig forestillende en apostel og dateret til snarest 1100'ernes anden halvdel og anset for at være del af en alterudsmykning, men isoleret blandt de øvrige danske alterprydelser (afbildet som fig. 187 hos Poul Nørlund (jfr. ovf.). Relieffet erhvervedes 1871 hos en antikvitetshandler efter hvis opgivelse, det skal stamme fra en af Assenseggenes kirker. Sml. også Beckett: DaKunst I, 228).

⁷ DaAtlas II, 413.

⁸ RA. Sjællandske Tegneiser 17. aug. 1665.

Red. Aage Andersen og Marie-Louise Jørgensen.